

ललितपुर महानगरपालिकाको दोस्रो नगर सभाबाट पारित
आर्थिक वर्ष ०७५/७६ को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट र मुख्य निर्णय
सार्वजनिकीकरण समारोह
२०७५ असार ३२

श्रद्धेय प्रमुख अतिथिज्यू,
श्रद्धेय विषेश अतिथिज्यूहरु,
अतिथि महानुभावहरु,
नगर सभा सदस्यहरु,
अन्य उपस्थित महानुभावहरु,

यस ऐतिहासिक कार्यक्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिनुभई हाम्रो आमन्त्रणलाई स्वीकार गरी पाल्नुहुने प्रमुख अतिथिज्यू, विषेश अतिथिज्यूहरु, अतिथि महानुभावहरु, नगर सभा सदस्यहरु प्रति मेरो व्यक्तिगत एवं महानगरपालिका परिवारको तर्फबाट हार्दिक स्वागत गर्न चाहन्छु । देशमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना गर्न तथा जनतालाई सार्वभौम एवं अधिकार सम्पन्न बनाउने अभियानमा आफ्नो जीवनको आहुती दिनुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धान्जली अर्पण गर्दछु । कला र संस्कृतिको धरोहरको रूपमा परिचित वि.सं.१९७५ मा छेमदल अड्डाको रूपमा स्थापना भई मिति २०७५ साल पौष २ गते १०० औं वर्ष पुरा गर्ने नेपालकै ज्येष्ठ नगरी ललितपुर महानगरपालिकाको यस दोस्रो नगर सभाबाट आगामी आर्थिक वर्ष ०७५/७६ का लागि पारित भएको नीति, कार्यक्रम तथा बजेट यस समारोहमा प्रस्तुत गर्न पाउँदा मैले गौरवान्वीत महशुस गरेको छु ।

सन् २०३० सम्ममा गरिवीका सबै स्वरूपहरुको उन्मुलन गर्ने उदेश्य बोकेको दिगो विकास लक्ष्य अनुरूप सहभागितामुलक योजना तर्जुमा पद्धतीको मुल्य र मान्यतालाई आत्मसाथ गर्दै महानगरको विद्यमान अवस्था, भौगोलिक तथा सांस्कृतिक विविधता, कला संस्कृति लाई बोध गर्दै शहरी गरिवी न्यूनीकरण गर्ने, बेरोजगारी कम गर्ने, स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्ने, गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्ने, लैङ्गिक समानता कायम गर्ने कार्य र साक्षर जिल्ला, पूर्णखोप जिल्ला र खुला दिसामुक्त जिल्ला घोषणाको मर्म बमोजिम सो क्षेत्रको आगामी स्तरोन्नतीका कार्य, घनावस्ती, सोवाट उत्पादीत फोहर व्यवस्थापन र बढ्दो सवारी साधन, प्रदुषण, स्वच्छ वातावरण व्यवस्थापनका सवाल हाम्रा लागि चुनौतीपूर्ण रहेको सन्दर्भमा महानगरको आन्तरीक आयका स्रोतको पहिचान तथा समुचित व्यवस्थापन, उत्पादनशील श्रोत साधनमा समान पहुँच पुग्न नसक्दा महिला, बालबालिका, दलित, आदिवासी जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरीक तथा पिछडीएको वर्ग, समुदाय तथा क्षेत्रको आर्थिक सामाजिक स्थितिमा अपेक्षित सुधार ल्याउन समावेशी विकासलाई उपलब्धीमुलक बनाउन अतिआवश्यक छ ।

उल्लेखित समस्या तथा चुनौती सामना गर्न जनप्रतिनिधिहरुको मतक्यताका साथ साभाअठोट, राजनैतिक समझदारी, विकासप्रति जनताको उत्साह, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरुको निरन्तर प्रयास, नागरीक समाज, निजी क्षेत्र, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संघ संस्थाहरुको विकास प्रकृत्यामा सहभागीता, सांस्कृतिक विविधता, सुचिकृत विश्व सम्पदा, अद्वितिय कला र विशिष्ट सनातन लोक संस्कृति, पर्यटकिय क्षेत्रहरु महानगरको विकासको सम्भावनाको रूपमा रहेका छन् ।

नेपालको संविधान अनुसार स्थानीय तहको निर्वाचन भई स्थानीय सरकारको गठन पश्चात ललितपुर महानगरपालिकाको बर्तमान कार्यपालिकाले एक वर्षको कार्यकाल पूरा गरेको छ । यो एक वर्ष महानगरलाई समृद्ध, सुशासित र सुविधायुक्त बनाउने सम्बन्धमा आम महानगरवासी तथा कार्यपालिका आफैले पनि अपेक्षा गरे अनुरूपको कार्य गर्न अनेकौं चुनौती सामना गर्नु परेको छ । जसमा स्थानीय सरकारले कानून बनाउंदा संघीय र प्रदेश कानूनसंग नबाफिने गरी बनाउंने संबैधानिक प्रावधान बमोजिम संघ र प्रदेशको कानून बेगर स्थानीय सरकारलाई आवश्यक कानून समेत निर्माण हुन बाटो खुल्ल सकेको छैन । संघले फाल्गुण मसान्त र प्रदेशले चैत्र मसान्तसम्ममा स्थानीय सरकारलाई राजश्व बांडफांड र वित्तिय अनुदानको विवरण उपलब्ध गराउनु पर्नेमा सो समयसिमा भित्र प्राप्त हुन समेत सकेको छैन । चालु आ.ब.को नेपाल सरकारको अनुदानलाई विश्लेषण गर्दा नेपालमा विद्यमान ६ वटा महानगरपालिकामा कमश पोखरा, काठमाण्डौं, भरतपुर, वीरगन्ज पछिको पांचौं स्थानमा यस महानगर भएकोले बजेटमा पनि न्यायोचित वितरण नगरिएको महसुस भएको छ ।

उपस्थित आदरणीय महानुभावहरु, अव म चालु आ.ब.२०७४/७५ मा गरिएका मुख्य उल्लेखनीय कार्यका बारेमा संक्षेपमा निवेदन गर्दछु ।

- विकासको दिगोपनका लागि वडाहरुको आफ्नै भवन निर्माणका साथै नगरको विकास निर्माण अभियान द्रुत गतिले शुरु गरिएको छ ।
- एशिया तथा प्यासिफिक क्षेत्रका १३८ जना नगर प्रमुख तथा अन्तराष्ट्रिय दात्रु निकायका प्रमुखहरु सदस्य रहेको **International CityNet** को कार्यकारी समितिको सदस्यमा चार वर्ष (जनवरी २०१८ देखि डिसेम्बर २०२२) का लागि ललितपुर महानगरपालिका निर्वाचित हुन सफल भएको छ ।
- नगरपालिका प्राङ्गणमा आवश्यकीय सुधार कार्य भइरहेको र राष्ट्रिय विभुती अरनिकोको शालिक निर्माण सम्पन्न भई संगैको पाटी निर्माणाधिन रहेको छ ।
- सम्पदा क्षेत्रको पुनर्निर्माणको हाल गरिआएको कामको ८० प्रतिशत काम सम्पन्न भएको बांकी काम तिव्र गतिमा अधि बढेको छ ।
- एशियाली विकास बैंकको सहयोगमा लगनखेलवाट शंखमुलसम्मको ढल निर्माणका लागि अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको र निकट भविष्यमा निर्माण कार्य सुभारम्भ हुन गैरहेकोछ छ ।
- पुल्चोक देखि थापाथली बागमती पुलसम्म Flyover निर्माणका साथै चक्रपथको चारस्थानमा Intersection Flyovers निर्माणका लागि Consultant Hire प्रकृत्यामा रहेको छ ।
- सवारी चापलाई व्यवस्थित गर्न महानगरभित्र पांच स्थानमा आधुनिक प्रविधिको Traffic Lights जडान गर्न टेण्डर प्रकृत्यामा रहेको छ ।
- दात्रु निकायहरुसंगको सम्बन्धमा विस्तार भै महानगरलाई दमकल सेट र Incinerator Equipment प्राप्त गर्ने प्रकृत्यामा रहेको छ ।
- धपागालस्थित जिर्ण अवश्यामा रहेको तरकारी बजार TDF संग ऋण लिई आधुनिक तरकारी बजार चिस्यान केन्द्र सहितको कम्प्लेक्स निर्माण गर्न detailed Design लगभग टुंगोमा पुगेको छ ।
- २९ सै वडामा अल्पकालिन तथा दिर्घकालिन योजनाहरु उल्लेख्य रुपमा सन्चालन भईरहेका छन् ।
- वातावरण मैत्री महानगर निर्माणका लागि मुख्य मुख्य बाटोहरुमा वृक्षारोपण कार्यक्रम शुभारम्भ गरिएको छ ।

आगामी आ.ब.०७५/०७६का लागि बजेट तर्जुमा गर्दा लिइएका आधारहरू :

- नेपालको संविधान २०७२ ले परिलक्षित गरेका निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरू,
- दिगो विकासका लक्ष्यले निर्धारण गरेका क्षेत्रहरू,
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र खरिद नियमावली,
- आर्थिक प्रशासन नियमावलीले निर्दिष्ट गरेका व्यवस्थाहरू,
- यस महानगरपालिकाको आवधिक योजना (२०७२-२०७५) को दीर्घकालीन सोच,
- राष्ट्रिय योजना आयोगको त्रिवर्षिय योजना एवं आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा सम्बन्धी प्राप्त मार्गदर्शन,
- सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त निर्देशन

उपस्थित आदरणीय महानुभावहरू,

“ललितपुर नगर स्वस्थ समुन्नत सांस्कृतिक शहर” भन्ने दीर्घकालीन सोच सहितको नाराले समग्र नगरको विकासका लागि तर्जुमा गर्नुपर्ने आवधिक योजनालाई निर्देशित गरेको छ । नेपालको संविधान, २०७२ र स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले प्रदान गरेको कार्य जिम्मेवारी समेत बहन गर्ने गरी आगामी आ.ब.०७५/७६ को बजेट तर्जुमा गर्दा देहायका क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकता दिइएको छ ।

- क) सार्वजनिक सेवा प्रवाह, सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहीतामा जोड ।
- ख) रोजगारमुखी समावेशी विकास ।
- ग) दिगो शहरी पूर्वाधार विकास ।
- घ) संस्कृति सम्पदा संरक्षण र पुनर्निर्माण ।
- ङ) पर्यटन विकासको माध्यमबाट आर्थिक वृद्धि ।
- च) वातावरण मैत्री स्थानीय शासन एवं पूर्ण सरसफाई ।
- छ) बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्था ।
- ज) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणमा जोड ।
- झ) अपाङ्गतामैत्री पूर्वाधार निर्माणमा जोड ।
- ञ) स्वास्थ्य क्षेत्रमा सर्वसाधारणको पहुँचमा वृद्धि ।
- ट) भूकम्प पुनर्निर्माण र विपद न्यूनीकरणमा जोड ।
- ठ) मानव संशाधन विकास तथा गरिवी न्यूनीकरणमा जोड ।
- ड) निजि क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था र नागरीक समाज बीच साभेदारी विकासमा जोड ।
- ढ) विषादीरहित करेसाबारी तथा कौसीखेती प्रवर्द्धन र कृषिमा आधुनीकीकरण ।
- ण) वडालाई विकासको केन्द्रविन्दु बनाउने अभियान ।
- त) घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थामा सरलीकरण ।
- थ) एकघर एक उद्यमको अवधारणा ।

उपस्थित आदरणीय महानुभावहरु,

महानगरले आगामी आ.व.२०७५/७६ मा योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न निम्न लिखित क्षेत्रगत नीतिहरु पारित गरीएको छ ।

क, पूर्वाधार विकास नीति :

सडक तथा ढल,

- महानगरपालिका क्षेत्रमा सडक तथा ढल निर्माण गर्दा नगर विकास अवधारणा अनुसार कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्र भित्र आवश्यकताको आधारमा सार्वजनिक शौचालयको निर्माण कार्यलाई साभेदारी अवधारणा अनुसार कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- **महानगरपालिका क्षेत्रभित्र सडक, ढल, खानेपानी, भवन तथा पार्क व्यवस्थापन जस्ता बहुवर्षिय योजना कार्यान्वयन गर्न रणनीतिक /आवधिक योजना तयार गरिनेछ ।**
- आ.व.०७३/०७४ भन्दा अगाडिका योजनाहरुको कार्य प्रगतिको आधारमा नियमानुसार फरफारक गर्ने र सो भन्दा पछि सम्झौता भएका योजनाहरु संझौता भएको आ.व.मा सम्पन्न नभए कार्यप्रगतीको आधारमा भुक्तानी गरी दायित्व नसार्ने नीति लिइनेछ ।
- आ.व.०७३/०७४ सम्म सम्झौता भएका तर संचालन नभएका योजनाहरु आ.व.०७५/०७६ पछि उपभोक्ता समितिहरुको सम्झौता स्वतः खारेज गरिनेछ र आ.व.०७५/०७६ देखि योजनाको संझौता गर्दा चालु आ.व.मा योजना सम्पन्न हुने गरी मात्र संझौता गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- आ.व.०७३/०७४ भन्दा अगाडिका योजनाहरुलाई भएको कार्य प्रगतिको आधारमा थप मूल्यांकन नगरी आवश्यकता अनुसार बडाबाट प्राविधिक प्रतिवेदन र सर्जमिन गरी फरफारक गर्ने र आ.व.०७४/०७५मा सम्झौता भएका तर कार्य सम्पन्न नभएका योजनाहरु आ.व.०७५/०७६को बढिमा दोस्रो चौमासीकसम्म म्याद थप गरी सम्पन्न गराई अधुरो योजनाको शिर्षकबाट भुक्तानी दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- योजना स्वीकृत भए पश्चात कार्य स्थलको प्री-फोटो, कार्यतालिका, नक्शा, लोकेशन म्याप संलग्न गरेर मात्र उपभोक्ता समितिसंग सम्झौता गरिनेछ । उपभोक्ता समितिले कार्य स्थलमा आयोजनाको लागत, सम्पन्न गर्नु पर्ने अवधि, जनसहभागिता अंश आदि विवरण खुल्ने गरी सूचना पाटी राख्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- चालु आर्थिक वर्षमा छनौट भई कार्यान्वयन नभएका योजनाहरुलाई आगामी आ.व.मा योजना छनौटमा प्राथमिकता दिईनेछ ।
- गुणस्तरयुक्त शहरी सडक निर्माण गर्ने उद्देश्यले रोलर, स्काभेटर, अस्फाल्ट कंकिट मिक्चर, अस्फाल्ट डिस्ट्रिब्युटर लगायत हेभी उपकरण प्रयोग हुने सडक निर्माण कार्यको सम्बन्धमा परामर्श दाताबाट डिजाइन ल.ई , सुपरभिजन गराई बोलपत्रको माध्यमद्वारा कार्य गराउने नीति लिईनेछ ।
- **वडाहरुलाई विकासको केन्द्र विन्दु मानी विगतमा वडास्तरमा विनियोजन गरिदै आएको रकममा वृद्धि गरिनेछ । साथै आगामी वर्षमा वडा विकास सुचकाङ्कका आधारमा वडा बजेट बृद्धि गर्दै लगिनेछ ।**
- छनौट भएको योजनाका लागि सम्बन्धित उपभोक्ता समितिले लागत सहभागिताको अंशलाई योजना सम्झौता हुनु पूर्व महानगरपालिकामा रकम दाखिला गरे पछि मात्र योजनाको सम्झौता हुनेछ । कुनै कारणवश न्युनतम सहभागिता रकम

दाखिला गरी पूर्व स्वीकृति लिई अन्य व्यवस्थावाट सम्झौता भएको अवस्थामा कम्तीमा प्रथम किस्ता बराबरको प्राविधिक मूल्याङ्कन प्राप्त भएपछि मात्र प्रथम किस्ता रकम उपलब्ध गराईनेछ ।

- सडकमा नयाँ पिच गर्दा खानेपानी, ढल तथा विद्युतपोलको पूर्वाधार पुगेका सडकहरूलाई प्राथमिकता दिईनेछ र साईडड्रेन समेतको व्यवस्था गर्ने, पिच कार्यको नमूना ल्याव टेष्ट जनप्रतिनिधिले औल्याएको स्थानको लिने र सोको रिपोर्ट अनिवार्य रुपमा पेश गर्ने गरी ल.ई.मा नै समावेश गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । अब उप्रान्त हटाउनु र पुनर्स्थापना गर्नु पर्ने विद्युत पोल, खानेपानी पाईप लगायत **Utility** समेत पिचको **BoQ** मै समावेश गरिनेछ ।
- योजना संचालन गर्दा उपभोक्ता समितिमा रहेका सदस्यहरूमा पुरानो बक्यौता रकम पूर्णरुपमा फछ्यौट नगरी सोही उपभोक्ता समिति वा सदस्यहरूसंग नयाँ योजना सम्झौता नगर्ने नीति कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रका ४ वा ४ मिटर भन्दा बढी चौडा तथा वारपार खुलेको सडकहरूलाई मात्र पिच गर्ने र ४ मिटर भन्दा घटी चौडा भएका सडकहरूमा प्राविधिक सम्भाव्यताको आधारमा पिसिसि नगर्ने नीति अनुसार ब्लक वा ढुङ्गा छाप्ने कार्य लाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- बोलपत्र प्रकृत्यालाई प्रतिस्पर्धि, पारदर्शी र व्यवसायी बनाउने उद्देश्यका लागि ई- विडिड व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- **अब उप्रान्त नयाँ ढल निकास योजना संचालन गर्दा खुल्ला रुपमा वा नदीमा ढल निकास नगर्ने गरी ढलको विसर्जन स्थलमा ट्रिटमेन्ट प्लान्ट सहित त्यसको Inlet र Outlet को व्यवस्था पश्चात मात्र सो योजनालाई कारवाहीको लागि अगाडी वढाउने नीति लिईनेछ ।**
- नगरको घनावस्ती, सम्पदा क्षेत्र तथा पर्यटकीय स्थानहरूमा आवश्यकतानुसार ईट्टा, ढुङ्गा र ब्लक छाप्न प्राथमिकता दिईनेछ ।
- महानगर क्षेत्रका साविक हरिसिद्धि, सुनाकोठी, सैबुं, खोकना, बुडमती, धापाखेल गा.वि.स. र महानगर वडा नं १५ को तल्लो क्षेत्रमा ढल निकासको विस्तृत अध्ययन गरी सो स्थानमा स्थानीय स्तरको ट्रिटमेन्ट प्लान्ट सहितको योजना तयार गर्न केन्द्र सरकार, सम्बन्धित निकायहरूसंग समन्वय गरी ढल निर्माण कार्यलाई अघि वढाईनेछ ।
- योजना सम्पन्न भएपछि कार्यालयवाट जाँचपास गरी फरफारकको प्रमाणपत्र लिनुपर्ने र योजना हस्तान्तरण भएपछि आवश्यक मर्मत संभारको व्यवस्था सम्बन्धीत उपभोक्ताहरूले नै गर्नुपर्ने नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- गत आ.व. मा अध्ययन कार्य सुरु भएको लगनखेल, मंगलबजार, दरवार स्क्वायर, शंखमुल हुदै यू. एन पार्क सम्मको ढलको विस्तृत सर्वेक्षण गर्ने कार्य काठमाण्डौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, आयोजना कार्यान्वयन निर्देशानलयसंग समन्वय भैरहेकोमा अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त हुनासाथ ढल निर्माणको कार्यलाई अगाडी वढाईनेछ ।
- हरिसिद्धि स्थित ३ वटा साना तहका ट्रिटमेन्ट प्लान्ट लाई सुचारु गर्न काठमाण्डौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेडसंग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- वडा नं २७ ढोलाहिटी देखि सातदोवाटो चक्रपथसम्म अन्दाजी ३ किलोमिटर ढल निर्माणका लागि अध्ययन गराईनेछ ।
- **नगर स्तरीय योजनाहरूको संचालन गर्नु पूर्व विस्तृत अध्ययन डिजाइन गरी कार्य संचालन गर्ने पद्धतीको विकास गरिनेछ ।**
- मानभवन मूल सडक तफाल्ही, नःटोल, पाटनढोका, चाकुपाट हुदै यू.एन पार्क सम्म ढलको पुनःनिर्माणको लागी सरोकारवाला पक्षहरूको समन्वयमा विस्तृत अध्ययन कार्य अगाडी वढाईनेछ ।

- चक्रपथ पूनःनिर्माण पश्चात तालिखेल देखी एकान्तकुना सम्म दुवै क्षेत्रबाट जाने ढल तथा वर्षादको पानी सम्बन्धित आयोजनाले एकान्तकुनामा बिसर्जन गरेको र सो स्थानमा फोहर ढल र वर्षादको पानी मिसिइ तल्लो बस्तीमा समेत असर पारेकोले एकान्तकुना देखि नखु पुल सम्मको ढल निर्माण कार्य काठमाण्डौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेडसँग समन्वय गरी कार्य अधि बढाईनेछ ।
- महानगर क्षेत्रभित्र मुख्य सडकहरुमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणसंग सहकार्य गरी सडक बत्तीको व्यवस्थापन शुरु गर्न कुपण्डोल देखि लगनखेल सम्मको सडकमा अत्याधुनिक सडक बत्ती जडान कार्य तत्काल शुरु गरि क्रमशःअन्य सडकमा विस्तार गरिनेछ।
- अपाङ्गतामैत्री महानगर बनाउने अभियानमा महानगरभित्र शौचालय लगायत अब बन्ने जुनसुकै सार्वजनिक पुर्वाधारलाई अपाङ्गतामैत्री गराईने र बाटोमा ब्रेल ब्लक व्यवस्था समेतमा जोड दिईनेछ ।
- **नगर क्षेत्रमा विद्युतीय गाडीलाई प्राथमिकता दिइ पर्यटकिय क्षेत्रमा *Electrical Vehicles* सञ्चालनमा ल्याउने प्रयास गरिनेछ ।**
- काठमाण्डौ उपत्यकाको सवारी व्यवस्थापनका लागि उपत्यकाका नगरपालिकाहरूसंग समन्वय गरी काठमाण्डौ उपत्यका यातायात प्राधिकरणको अवधारणा अधि बढाईनेछ ।
- महानगरीय यातायात गुरुयोजना अन्तर्गत पाटन सम्पदा क्षेत्रलाई मोटरसाईकल समेतलाई निषेधीत क्षेत्र घोषणा गर्ने नीति लिईनेछ ।
- जोखिमयुक्त रिडरोडको ललितपुर खण्डमा आमूल सुधार गर्नु पर्ने भएकोले सो सम्बन्धमा सरकारको ध्यानाकर्षण गराईने र सो कार्य सुधारका लागि ललितपुर महानगरबाट आवश्यक साभेदारी गरीनेछ ।
- धापाखेल २३ देखि गोदावरी नगरपालिका १२ जोड्ने सडकलाई १४ मिटर कायम गर्न पहल गरिनेछ ।

भवन तथा शहरी विकास :

- ललितपुर महानगरपालिका भित्र निर्माण गर्ने भवनहरुमा भूकम्प प्रतिरोधात्मक प्रविधि अवलम्बन गरी राष्ट्रिय भवन संहिता National Building Code लाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- भवन निर्माण गर्दा नक्शा पास प्रकृत्यामा विद्युतीय सुशासनका विधि ल्याई नक्शा पास कार्य अझ सरल तथा छरितो रुपमा गर्ने गराउने व्यवस्था गरिनेछ । नक्शा पास प्रक्रियामा अस्थायी नक्शा पास र स्थायी नक्शा पास गरी दुई चरणमा नक्शा पास गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ भने पुराना मिसिलहरुलाई विद्युतिय अभिलेखमा परिवर्तन गर्दै लगिनेछ ।
- भवन निर्माण गर्दा सेप्टिस्ट्रिक विनाको नक्शा पास नगर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- नक्शापास पश्चात भवन निर्माण गर्दा तालिम र ईजाजत प्राप्त निर्माण कर्मीहरुलाई प्रयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- नगरभित्र निर्माण गरिने यस महानगरपालिका अर्न्तगतका स्वामित्वमा रहने भवनहरुको पहिचान गरी रु.एक करोड (लागत सहभागीता समेत) सम्म ल.ई भएका भवन निर्माण गर्दा उपभोक्ता समितिबाट गर्न प्राथमिकता दिने र सो भन्दा माथीका भवन बोलपत्र प्रकृत्याबाट प्रतिस्पर्धा गराई सम्पन्न गराउने नीति लिइनेछ ।
- ***यस महानगरपालिका भित्र सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी सो जग्गाको संरक्षण समेत गर्ने उद्देश्यले जग्गामा स्थानीय वडाको सिफारिसमा सार्वजनिक नीजि साभेदारी (PPP) मोडेलबाट निर्माण कार्य अगाडी बढाइनेछ ।***

- नगर विकास कोष (TDF) संग सहकार्य गरी व्यवसायिक भवन, पार्क जस्ता आर्थिक दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण निर्माणका कार्यक्रमहरु अगाडि वढाइनेछ ।
- धपगालस्थित जिर्ण अवस्थामा रहेको तरकारी बजार नगर विकास कोष (TDF) संग ऋण लिई चिस्थान केन्द्र सहितको आधुनिक तरकारी बजार कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने र जाउलाखेल, कुमारीपाटी र लगनखेलमा बजार व्यवस्थापनका लागि कम्प्लेक्स निर्माण गर्ने नीति लिईनेछ ।
- हालको दमकल कार्यालय रहेको जग्गामा महानगरपालिकाको DRR महाशाखा स्थापना गरी महानगरभित्र सन्चालन गरीने विपद व्यवस्थापनका उपकरण दमकल, एम्बुलेन्स, शव वाहन आदि एकै स्थानबाट परिचालन गर्ने व्यवस्थाका लागि नगर विकास कोष (TDF) संग ऋण लिई महाशाखाका लागि कम्प्लेक्स निर्माण गरिनेछ ।
- वडा नं १२ लगनखेल स्थित वडा कार्यालय PPP मोडलमा निर्माण गरीनेछ ।
- नगरभित्र भैपरी कार्य (Emergency work) को लागी एउटा कोष स्थापना गरी त्यस्ता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- सडकबोर्ड नेपाल अर्न्तगत प्राप्त रकमबाट संचालन गर्ने योजना निर्धारित समय भित्र छनौट गरी पठाईनेछ ।
- आकस्मिक योजना वाहेकका योजनाहरु चालु आ.व.को बैशाख मसान्त पछि कार्यान्वयनका लागि सम्झौता नगर्ने नीति लिईनेछ ।
- ललितपुर महानगरपालिका क्षेत्र भित्रका मात्र भूकम्प प्रभावितको लाभग्राही सूचीमा नाम समावेस भएका व्यक्तिलाई ३००० वर्गफुट सम्मको क्षेत्रफलको नक्शापास दस्तुरमा शत प्रतिशत छुटको सुविधा उपलब्ध गराइनेछ । तर सो भन्दा बढी पेश हुन आएका बढी क्षेत्रफलको मात्र दस्तुर लिइनेछ । स्वीकृति पुर्व निर्माण गरेको वा नियमितको प्रकृत्यामा आएको अवस्थामा थप दस्तुर र जरिवाना लाग्नेछ ।
- तात्कालिन गाविस हरिसिद्धि, सुनाकोठी, धापाखेल र सैंबुवाट नक्शा स्वीकृति दिइएकोमा प्रमाण सहित निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र माग भई आएको अवस्थामा प्रमाण पत्र आवश्यक नपर्ने पत्र जारी गर्ने नीति लिइनेछ ।
- विना नक्शाले निर्माण भएका घरहरुको मापदण्ड र भवन निर्माण सहिता पालना गरेका घर, टहरा, पर्खाललाई ३५ दिने सूचना प्रकाशन गरी नियमित गर्ने र मापदण्डको दायराभित्र नआएका भवनहरुलाई अभिलेखिकरण गरी करको दायरामा ल्याउन कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सातदोवाटो खुमलटार स्थित कृषि अनुसन्धान परिषदको जग्गामा आधुनिक पार्क, खेलमैदान र बस पार्क निर्माणका लागि जग्गा प्राप्तीका लागि नेपाल सरकारलाई अनुरोध गरीनेछ ।
- महानगरक्षेत्र भित्र निर्माण हुने सार्वजनिक तथा व्यापारीक भवनहरुमा अनिवार्य रुपमा भूमिगत पार्किङको व्यवस्था गर्ने नीति लिइनेछ ।
- महानगरमा थप भएका नयां वडाहरुमा व्यवस्थित शहरीकरणका लागि Land Pulling गर्ने नीति लिइनेछ ।

खानेपानी :

- पानी वोरिङको वैज्ञानिक अध्ययन गर्ने र काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड र महानगरपालिकाको स्वीकृतिबाट मात्र योजना संचालन गर्न पाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- योजना तथा कार्यक्रमहरुलाई संचालन गर्न नगरपालिकाको मानव संसाधन मात्र पर्याप्त नभएमा सम्बन्धित विषयका विज्ञहरुलाई Consultant को रुपमा Hire गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

- **सबैका लागि पिउने पानी तथा पूर्ण सरसफाईका लागि आवश्यक कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ ।**
- नख्खु खोला लगायत महानगर भित्रका अन्य खोलाहरुको सरसफाई कार्यक्रम अभियानका रुपमा अधि बढाइनेछ र खोलाको किनारमा पार्क निर्माण र बृक्षारोपणमा जोड दिईनेछ ।
- खानेपानी र ढल निकास जोड्न सडक कटान स्वीकृती माग भएको सन्दर्भमा मर्मत लागत सम्बन्धित पक्षले व्यहोर्ने गरी स्वीकृति दिईनेछ ।
- यस महानगर क्षेत्र भई बग्ने नदि, खोला, खोल्चा र नालाको संरक्षण गर्न सम्बन्धित निकाय अधिकार सम्पन्न वागमती सभ्यता एकिकृत विकास समितिसंग समन्वय र सहकार्य गरीनेछ ।
- ऐतिहासिक ढुङ्गेधारा तथा ईनार संरक्षण गर्ने हेतुले आकाशेपानी संकलन प्रणाली राखी घर निर्माण कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- नगरमा रहेका इनार, पोखरी, कुवा तथा पानीका जुनसुकै स्रोतलाई संरक्षण गर्ने र जमिन मुनिको पानीको पुनर्भरण कार्य गरी पुस्ता केन्द्रीत पानी व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
- टिकाभैरव राजकुलो १ र २ लाई महानगर भित्र ल्याउने र कृषि योग्य जमिनमा सिंचाई गर्ने सम्बन्धमा सम्भाव्यता अध्ययन गरीनेछ ।

ख, सामाजिक विकास नीति :

लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति :

- **नगरस्तरिय लैङ्गिक रणनीति तयार गरी लैङ्गिक विभेद न्यूनीकरण गर्दै लैङ्गिक उत्तरदायि बजेटमा जोड दिइनेछ ।**
- महिलाको क्षमता अभिवृद्धिका लागि २९ वटै वडामा आवश्यक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा सम्बन्धीत वडासंग समन्वय गरिनेछ, र निर्णायक तहमा महिला नेत्रत्वका लागि महिलाको सहभागीता सुनिश्चित गरिनेछ ।
- एक घर एक उद्यमीको अवधारणावाट नगरमा रहेका प्रत्येक घरमा केही न केही उद्यम सृजना गर्ने गरी क्षमता विकासका कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ, र महिला उद्यमीद्वारा उत्पादित सामानहरु विक्रि प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।
- **बालमैत्री स्थानीय तह निर्माण गर्न बालबालिकाको स्थितिपत्र/पाश्वर्चित्र तयार गरी सोका आधारमा बालरणनैतिक योजना तर्जुमा गर्ने र बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा अनुरूप सबै वडामा बाल क्लब, बाल संरक्षण समिती, नगरस्तरीय बाल क्लब सन्जाल लाई क्रियाशील गराई बालबालिका क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाहरु परिचालन गरी बाल अधिकारमा जोड दिइनेछ ।**
- नगरलाई बालश्रम मुक्त नगरका रुपमा परिचित गराउन हरियो भण्डा अभियानलाई निरन्तरता दिइने र अभिभावक समेतलाई बालअधिकारका बारेमा सुसुचित गराईनेछ ।
- वडा स्तरमा संचालीत सामुदायिक बाल विकास केन्द्रको दिगो संचालन र व्यवस्थापनको निमित्त सरकारी, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज र स्थानीय वडासंग सहकार्य गरिनेछ ।
- **विकासमा युवाको सहभागीता लागी युवा लक्षित स्वरोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी वढाउने नीति लिईनेछ ।**
- **एकल महिला र जेष्ठ नागरिकहरुको पारिवारीक तथा सामाजिक स्तरमा सम्मानीत जिवनयापन र प्रतिष्ठा बृद्धिका लागी लक्षित कार्यक्रमहरु संचालन गरिने र आमाबाबु प्रति छोरछोरीलाई जिम्मेवार बनाउने नीति लिइनेछ ।**

- जेष्ठ नागरीक महानगरकै अभिभावक र लब्ध प्रतिष्ठीत व्यक्तित्व महानगरको गहना समेत भएका कारण जेष्ठ नागरीक र लब्ध प्रतिष्ठीत व्यक्तिहरुका लागि यथोचित सम्मान गरीनेछ । संस्कृतीविद् सताब्दी पुरुष आदरणीय डा.सत्यमोहन जोशीको योगदानको उच्च मुल्याङ्कन गर्दै महानगरले यस अघि उपलब्ध गराएको सवारी सुविधालाई निरन्तरता दिंदै आगामी मिति २०७६ साल वैशाख ३० गते हुने उहाँको सतवार्षिकी कार्यक्रम महानगरले विशेष सम्मानका साथ मनाउनेछ ।
- एकल महिला, जेष्ठ नागरीक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बेवारीसे बालबालिकाको सहज जीवन यापन तथा क्षमता विकासका लागि एकिकृत आश्रमको अवधारणा कार्यान्वयनका लागि पहल गरिनेछ ।
- गैर सरकारी संस्थासंग सहकार्य र समन्वयको लागी **गै.स.स. डेस्क** स्थापना गरी गैससका काममा दोहोरो पर्न नदिन बजेट तथा कार्यक्रम अनिवार्य रुपमा नगरवाट पारित गराउने र समन्वयमा कार्यसन्चालन गर्ने व्यवस्थाका लागि कार्यविधिद्वारा प्रभावकारी बनाईनेछ ।
- **महानगर क्षेत्रभित्र रहेका अन्तराष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरुको समन्वय बैठक गरी महानगरको आवश्यकता बोध गराई स्रोतमाथिको पहुँचबृद्धि गरिनेछ ।**
- स्थानीयस्तरमा खेलकुदलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले खेलाडीहरुको प्रोत्साहन र विकासका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- गतवर्ष राज्य भित्र सन्चालित अधिकांश पदक जित्न सफल थ्रिस्टार क्लबलाई विशेष आर्थिक सहयोग गरीनेछ ।
- ललितपुर महानगर स्थित ए, वि र सी डिभिजन फुटबल टिमहरुलाई प्रोत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- **महानगरपालिका क्षेत्रभित्र उचित स्थानको पहिचान र छनौट गरी उच्चस्तरको रङ्गशाला र सभागृह निर्माणका लागि आवश्यक पहल गरीनेछ ।**
- महिला, आदिवासी जनजाति, दलित, मुस्लिम, तेस्रो लिङ्गी र पिछडिएका वर्गहरुको उत्थानको लागि आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- लैङ्गिक तथा घरेलु हिंसा नियन्त्रण गर्ने र मानव बचेचविखन विरुद्धका अभियान सन्चालन गरिनेछ ।
- ललितपुर महानगरपालिकालाई आगामी आ.व. देखि सडक मानव रहित शहर कायम गरिनेछ ।
- महानगरमा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको खण्डकृत विवरण तयार गरी परिचयपत्र वितरण र लक्षित कार्यक्रम सन्चालनमा जोड दिइनेछ ।
- दलितहरुको परम्परागत सिप तथा पेशालाई आधुनिकिकरण गर्दै दलित युवायुवतीहरुलाई स्वरोजगार बनाउन सिपमुलक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- संघीयताको नयां सिकाईमा रहेको अवस्थामा नयां कानुन निर्माण र सो बमोजिमको कार्यान्वयन सबैका लागि सिकाइ कै विषय भएकोले जनप्रतिनिधि तथा स्थानीय तहका कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि भएमा काममा चुस्तता, निखारपन र प्रभावकारी हुनेहुंदा आवश्यकता अनुसार क्षमता विकास र अध्ययन अवलोकन भ्रमण कार्यक्रमद्वारा जनशक्तिलाई उर्जाशिल बनाइनेछ ।
- **महानगरपालिकाका जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धिका लागि स्थानीय प्रशिक्षण प्रतिष्ठान जस्ता तालिम केन्द्र लगायत अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरूसंग सहकार्य गरी आवश्यकता अनुसार स्वदेश तथा विदेशमा समेत तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ ।**

शिक्षा :

- **लैङ्गिक असमानता उन्मुलन गर्दै विपन्न, दलित, जनजाति, र अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई शिक्षा र व्यवसायीक तालिममा समान पहुंच सुनिश्चित गरिनेछ ।**
- प्रारम्भिक बाल शिक्षा देखि कक्षा ८ सम्मको (अनिवार्य र निःशुल्क आधारभुत) शिक्षालाई सबै क्षेत्रमा लागु गरि पाठ्याक्रम तथा शैक्षिक सामग्री सबै विद्यालयमा समयमा उपलब्ध गराईने र मात्रभाषा सहितको आधारभुत शिक्षामा जोड दिइनेछ ।
- कक्षा ९ देखि १२ को एकिकृत माध्यमिक तह सम्मको निःशुल्क शिक्षा लागु गर्न प्रयास गरीनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयहरुमा प्रधानाध्यपक छनौट निर्देशिका बमोजिम पांच बर्षे करारमा प्रधानाध्यापक नियुक्ति गर्ने व्यवस्थामा जोड दिइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात र विषयगत दरबन्दि व्यवस्था गरी शिक्षकहरुको सरुवा तथा दरबन्दि मिलान गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयको भवनको स्तरोन्नती गर्दै प्रविधियुक्त कक्षाकोठामा सिकाई वातावरणको व्यवस्था गर्दै लगिनेछ ।
- **सबै सामुदायिक विद्यालयमा बालमैत्री, अपाङ्गता मैत्री र छात्रछात्राका लागि छुटाछुटै शौचालय, शुद्ध पिउने पानी, उचित पुस्तकालय, विज्ञान प्रयोगशाला, खेलमैदानको व्यवस्थाका साथै स्वच्छ वातावरण निर्माण र टुला कक्षाका छात्रा विद्यार्थीहरुका लागि स्यानेटरी प्याड व्यवस्थापन गरिनेछ ।**
- सामुदायिक विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर जांचसमेतका लागि प्रभावकारी बनाउन अनुगमन संयन्त्र निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- जेहेन्दार तथा समाजमा पछि परेका विद्यार्थीहरुका लागि महानगरबाट स्थानीय वडा कार्यालयको सिफारिसमा निःशुल्क छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- कक्षा ११ मा निःशुल्क अध्ययन गर्नका लागि सामुदायिक विद्यालयबाट SEE उत्तीर्ण गरेका विद्यार्थीहरुका लागि छात्रवृत्ति परीक्षा सञ्चालन गरी योग्यताक्रमको आधारमा सिफारिस गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- **महानगरक्षेत्र भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुबाट SEE परिक्षामा उत्कृष्ट अंक प्राप्त गर्ने Top Three विद्यार्थीहरुलाई पुरस्कृत गरीनेछ ।**
- महानगरमा स्थायी बसोबास गरी सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत छात्रा तथा दलित छात्र-छात्राहरुलाई विद्यालयमा आकर्षित गर्न माध्यमिक तहसम्म छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिने छ ।
- सामुदायिक अध्ययन केन्द्रलाई सिकाइ केन्द्रको रुपमा व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ ।
- महानगरपालिका भित्र संपुर्ण मापदण्ड सहितको नमूना विद्यालयको व्यवस्थापन र खुल्ला विद्यालयलाई व्यवस्थित गरीका साथै विश्वविद्यालय स्थापनामा पहल गरिनेछ ।
- **“प्राविधिक शिक्षा सर्वसाधारणको अधिकार दक्ष जनशक्ति नगरविकासको आधार”लाई मध्यनजर गर्दै दिगो विकासका लागि आवश्यक ज्ञान तथा सिप प्राप्तीको सुनिश्चितता गर्न सिपमुलक प्राविधिक शिक्षामा जोड दिइनेछ ।**
- एक वडा एक शिशु विकास केन्द्रको अवधारणा कार्यान्वयन गरी विद्यालयमा नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गराई बालबालिकाको स्वास्थ्यमा पहुंचवृद्धि गरिनेछ ।

- महानगरमा साहित्य र शिक्षाको प्रबर्द्धका लागि **Archives** सहितको ललितपुर महानगरपालिका स्तरीय पुस्तकालय स्थापना गरीनेछ र डा.सत्यमोहन जोशी एकेडेमी स्थापना गर्न अन्य संघसंस्थासंग सहकार्य गरिनेछ भने लोक साहित्य परिषद जस्ता साहित्यीक संस्थाहरूसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- शैक्षिक क्षेत्रको व्यापारीकरणलाई नियन्त्रण गर्दै शैक्षिक वातावरणमा जोड दिन नीजि विद्यालयहरूको नियमन गरीनेछ । भर्ना शुल्क र मासिक शुल्कमा शैक्षिक गुणस्तरको आधारमा एकरूपता ल्याउन प्रयास गरीनेछ ।
- नीजि विद्यालयका शिक्षक शिक्षिकाहरूको पारीश्रमिक अति न्यून भएको सन्दर्भमा सामुदायिक विद्यालयका शिक्षकशिक्षिका सरह उपलब्ध गराउन आवश्यक पहल गरीनेछ ।
- नेपाल सरकारले नीजि विद्यालयहरूलाई विद्यालयको नाफावाट लिने गरी लगाएको एक प्रतिशत शैक्षिक कर अभिभावकवाट असुल नगर्न सरोकारवाला निकायलाई सचेत गराईनेछ ।

जनस्वास्थ्य

- मौलिक हकको रूपमा रहेको गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सबै नागरीकहरूको सहज पहुँचमा बृद्धि गरी आधारभूत स्वास्थ्य, प्रजनन स्वास्थ्य र पोषण सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ ।
- गुणस्तरीय औषधी र स्वास्थ्य सामाग्रीको सहज तथा प्रभावकारी आपूर्ति एवं उपयोगलाई सुनिश्चित गरिनेछ ।
- वडा स्वास्थ्य कार्यान्वयन समिति,टोल स्वास्थ्य उत्प्रेरक,महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको क्षमता विकास गरी प्रभावकारी ढंगले परिचालन गरीनेछ ।
- पूर्ण खोप तथा खुलादिसामुक्त जिल्ला घोषण भईसकेको सन्दर्भमा नगरलाई स्वस्थ, स्वच्छ र सुन्दर बनाउने नीति अनुरूप पूर्ण खोप अध्यावधिक तथा पूर्ण सरसफाई अभियानलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
- बहूदो प्रदुषणका कारण जनस्वास्थ्यमा परेको असरलाई नियमित चेकजाँचका माध्यमवाट आफुलाई सचेत गराउन नेपाल सरकारले शुरु गरेको स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमलाई जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा जनताहरू बीच क्रमश अभियानको रूपमा लगिनेछ ।
- कुपोषणको अन्त्यका लागि किशोरी, गर्भवती तथा सुत्केरी महिला र शिशुका लागि आहार विहारमा सुधार पुर्याउन पोषण शिक्षा तथा आवश्यक कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ ।
- आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीको विकास तथा अन्य बैकल्पिक तथा पुरक चिकित्सा प्रणालीको व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
- महानगरमा संचालित एम्बुलेन्स सेवालालाई अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप नियमित, सन्चालन तथा व्यवस्थित गर्ने नीति लिईनेछ।
- लागुऔषध दुर्व्यसन विरुद्धको अभियान सन्चालन गर्न युवायुवतीका लागि विद्यालय र कलेजस्तरमा सचेतनाका कार्यक्रमहरू सन्चालन गरिनेछ ।
- नगरक्षेत्रमा हुने स्वास्थ्य अनुसन्धानको गुणस्तरलाई अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप बनाउँदै अनुसन्धानवाट प्राप्त नतिजालाई नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, औषधी एवं उपचार पद्धतीमा सदुपयोग गरीनेछ ।
- सक्षम एवं जवाफदेही अनुगमन, नियमन तथा समन्वय प्रकृयाद्वारा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाह सुनिश्चित गरीनेछ ।
- गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा मार्फत जनचेतना अभिवृद्धि गरी सर्ने र नसर्ने रोगको प्रकोपलाई न्यूनीकरण गर्दै आम जनस्वास्थ्यमा सुधार गरिनेछ ।

- *स्वास्थ्य क्षेत्रका सरकारी, नीजि तथा सामुदायिक संस्थाद्वारा सन्चालित कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक कार्यविधि तयार गरी स्वास्थ्य क्षेत्रमा सुशासन कायम गरिनेछ ।*
- *नगरस्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत CMA लगायत महिला स्वास्थ्य स्वयंसेवीहरुले नगर क्षेत्रका नागरिकको स्वास्थ्य सेवाको अतिरिक्त विभिन्न सामाजिक कार्यमा पुर्याएको योगदानलाई उच्च कदर गर्दै आगामी दिनहरुमा निजहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै समयसापेक्ष सुविधामा पुनर्विचार गरिनेछ ।*
- *नगरमा स्थापित शहरी स्वास्थ्य क्लिनिकहरुलाई विरामीको चाप बमोजिम आवश्यकता अनुसार कायम तथा थप गरी आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई अभू प्रभावकारी बनाईनेछ ।*
- *आपतकालीन स्वास्थ्य, विपत व्यवस्थापन तथा महामारी रोग नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने नीति लिईनेछ ।*
- *जनस्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखि रोगको रोकथाम, नियन्त्रण व्यवस्थापन र सचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।*
- *निजी, सामुदायिक, गैर सरकारी संस्था तथा साभेदारी निकायको साभेदारीमा स्वास्थ्यका कार्यक्रम तथा गतिविधिहरु संचालन गरिनेछ ।*

संस्कृति संरक्षण तथा पर्यटन प्रबर्द्धन :

- *ललितपुर महानगरमा रहेका आदिवासी, जनजातीहरुको भाषा, लिपी, वाजागाजा एवं संस्कृतिको संरक्षण र प्रबर्द्धनका लागि सरोकारवाला पक्षहरूसंग आवश्यक समन्वय गरी कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।*
- *मुर्त र अमुर्त संस्कृति सम्पदाको संरक्षण गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिई पर्यटकिय स्थलहरुको अवलोकनमा आकर्षण गर्न छिमेकी नगरपालिकाहरूसंग समन्वय गर्दै महानगर क्षेत्रमा र छिमेकी नगर गोदावरी र महालक्ष्मीमा रहेका पर्यटकिय स्थलहरुको **Heritage Routes** पहिचान गरी छिमेकी नगरसमेतको सहकार्यमा आवश्यक व्यवस्थापन गरिनेछ ।*
- *नगर क्षेत्रमा रहेका विविध कला संस्कृति संरक्षणको लागि सोको नक्शाकन गर्ने, कला संस्कृतिको प्रबर्द्धनका लागि क्षमता विकास कार्यक्रम सन्चालन गर्ने र राष्ट्रिय महत्त्वका सम्पदाहरुको संरक्षण पुरातत्व विभागको सहयोगमा साँस्कृतिक पर्यटकीय नगर बनाउने अवधारण अनुसार जनसहभागितामुलक सम्पदा संरक्षणका कार्यहरु अधि बढाईनेछ ।*
- *ऐतिहासिक शिलालेखहरुको संरक्षण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिंदै साँस्कृतिक सम्पदा संरक्षण तथा प्रबर्द्धन गर्ने कार्यहरु जस्तै स्थानीय जात्रा, नाच, पर्व आदि समेतको Documentry निर्माण गरी प्रदर्शनीको व्यवस्था गर्न र हरियाली प्रबर्द्धन गर्न नीजि क्षेत्रसंग सहकार्य गरिनेछ ।*
- *कला र संस्कृतिको धनी ललितपुर महानगर भित्र रहेका मनमोहक, दृष्यावलोकन गर्न लायक ऐतिहासिक प्रारूप भल्कने स्थानहरु विशेष गरी पुराना दरवारका अग्ला पर्खालहरुले गर्दा पर्यटक तथा सर्वसाधारणलाई खुल्ला रुपमा दृष्यावलोकन गर्न असहज भएकोले त्यस्ता पर्खाल भत्काई भित्री दृष्यावलोकन समेत गर्न सक्ने गरी कार्य थालनी गरिनेछ । सोका लागि पुल्चोक इन्जिनियरिड कलेज आनन्द निकेतनको कम्पाउण्डमा फलामे बार निर्माण गरी बाहिरवाटै दृष्यावलोकन योग्य बनाईनेछ ।*

- दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयनका लागि नगरका संस्कृति संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धि योजना तथा कार्यक्रम सन्चालनमा सहयोग गर्ने नीजि क्षेत्र, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्था तथा निकायहरूलाई लगानीमैत्री बातावरण तयार गरी साभेदारीमा जोड दिइनेछ ।
- सम्पदाहरूको अभिलेख अध्यावधिक गरी संक्षिप्त विवरण सहितको होर्डिङ बोर्ड राखिनेछ ।
- विश्व सम्पदा पाटन दरवार स्क्वायर क्षेत्रको व्यवस्थापन र प्रवर्द्धनका लागि गुरुयोजना निर्माण गरी प्रभावकारी कार्य सन्चालन गरिनेछ ।
- विश्व सम्पदा क्षेत्रमा भित्रिएका पर्यटकहरूको ललितपुरमा बसाई समय लम्ब्याउन होम स्टे सन्चालन गरी स्थानीय जनता तथा तहको आमदानी बढाउन जोड दिइनेछ ।
- **महानगरपालिका क्षेत्रलाई Fine Arts City घोषणा गर्न आवश्यक पुर्वाधार तथा तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।**
- महानगरपालिकाको पूर्व स्वीकृती विना सम्पदा संरक्षण सम्बन्धी निर्माण कार्यमा कुनै किसिमको परिवर्तन वा संशोधन गर्न नपाइने व्यवस्थालाई कडाई गरिनेछ र सम्पदा क्षेत्रका भवनहरूको छानाको Slop बारे पुनर्विचार गरिनेछ ।
- यस क्षेत्रभित्र रहेको सम्पदा संरक्षण तथा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्नका लागि अन्तर्राष्ट्रिय समुदायको ध्यान आकृष्ट गरी सहयोग जुटाउने नीति लिइनेछ ।
- पर्यटन सुचना केन्द्रलाई व्यवस्थित शैलीवाट निजी घरहरू निर्माण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- ललितपुर महानगरपालिकालाई कलाको शहरको रूपमा विकास गर्न कला कौशलमा व्यवसायीकता प्रदान गर्दै लगिनेछ ।
- सम्पदा क्षेत्रमा पूर्ण रूपमा मापदण्ड पालन गरी निर्माण भएका भवन र सम्पदाहरूको सुदृढीकरणका लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ ।

ग, बातावरण तथा विपद व्यवस्थापन नीति :

- नगर सफाई, फोहरमैला संकलन, बर्गीकरण (Segregation) ढुवानी र अन्तिम निष्काशन गर्नको लागि उपयुक्त स्थानको व्यवस्था, त्यसको विकास र फोहरमैलालाई श्रोतको रूपमा उपयोग गर्न तथा आ.ब. २०७५।७६ देखि प्लाष्टिक भोला मुक्त गरी कपडा तथा कागजको भोला प्रयोगमा प्रोत्साहन गर्ने र आगामी चार वर्षभित्र खुल्ला कसिंगर मुक्त महानगर बनाउने प्रयास गरिनेछ ।
- **फोहरमैला उत्पादनको श्रोतमै उपयुक्त व्यवस्थापन गरी फोहरमैला बर्गीकरण, कम्पोस्टिङ्ग पुनः प्रशोधन तथा पुनः प्रयोग सम्बन्धी व्यवस्था मिलाउन नगरवासी, नागरीक समाज, बिभिन्न संघ संस्थाको सहभागितामा सामाजिक परिचालन, जनचेतना अभिवृद्धि गरी व्यवस्थापनमा प्रभावकारी बनाईनेछ ।**
- बैकल्पिक ल्याण्डफिल्ड साइट, अन्तिम निष्कासन, इन्सीनेटरका लागि सम्भाव्यता अध्ययन तथा आवश्यक अनुसन्धानको थालनी गरिनेछ ।
- महानगरका सबै वडामा फोहरमैला संकलन र व्यवस्थापन कार्यलाई दिगो तुल्याउन निजी क्षेत्रसंगको साभेदारीमा PPP कार्यलाई अगाडी बढाईनेछ ।
- वायु प्रदुषण, धुँवा धुलो नियन्त्रण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि अध्ययन तथा सुधारका प्रयासहरू गरिनेछन् ।
- महानगरको विग्रदो वातावरणलाई सुधार गर्न सवारी चाप घटाउन आवश्यक भएकोले wifi सहितका ठूला सवारी साधन सन्चालनमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

- धुवां, धुलो र ध्वनीका कारण बढेको वातावरण प्रदूषण र सो वाट उत्पन्न आंखाको रोग, दमको रोग, मुटुको रोग, कानको रोग जस्ता रोगहरुको न्यूनीकरण र पेटा रेल तथा डिजेलमा खर्च भएको ठूलो धनराशी लाई कम गर्न, Bangkok Declaration मा भएको नेपालको प्रतिबद्धतालाई अनुसरण गर्दै विद्युतीय सवारी साधन सन्चालनमा विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।
- सवारी साधनमा प्रयोग भएका बालश्रम नियन्त्रण गर्न सवारी साधनमा काम गर्ने चालक तथा परिचालकलाई नियुक्ति पत्रको व्यवस्था, सवारीका बखत यात्रुसंग गर्ने व्यवहारमा सुधारका लागि आवश्यक तालिम, सवारी नियम लगायतका विषयमा सवारी धनीसंग अन्तरक्रिया सन्चालन गरीनेछ ।
- *प्रदुषित बागमती नदिमा स्वच्छता कायम गर्न बालकुमारी तथा सुन्दरीघाटमा आधुनिक प्रशोधन केन्द्र निर्माणमा काठमाण्डौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, आयोजना कार्यान्वयन निर्देशनलयसँग सहकार्य गरिनेछ । हाउजिङ तथा अपार्टमेन्ट निर्माण पूर्व गरिने EIA/ IEE सिफारिस गर्दा अनिवार्य ढल प्रशोधन केन्द्र निर्माण गर्ने नीति ल्याइनेछ । सेप्टी टयाङ्कीबाट निस्कने फोहरको उचित व्यवस्थाको लागि Feecal Sludge Management plant निर्माणको प्रयास गरिनेछ ।*
- नगरवासीहरुलाई प्रत्यक्ष स्वास्थ्यमा असर पार्ने सिनो व्यवस्थापन, वेवारिस लाश व्यवस्थापन, सामुदायिक कुकुर छाडा चौपाय नियन्त्रण जस्ता कार्यहरुलाई निरन्तरता गरिनेछ ।
- *मुख्य सडकको दाँया बाँया ५ फिट अग्लो एकै प्रजातीको Ornamental and Evergreen Shade Plants बोट बिरुवा रोपन Corporate Social Responsibility को नीति अवलम्बन गरी १००० वटा बिरुवाहरु रोप्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।*
- अस्पतालहरु तथा उद्योगहरुबाट निस्कने खतरा जन्य बस्तुहरु उचित व्यवस्थापन सम्बन्धि अनुसन्धान गर्ने नीति ल्याइनेछ ।
- मुख्य सडकको दाँया बाँया साईकल यात्रीको लागि साईकल लेन र सुरक्षित साईकल स्टान्ड निर्माण अगाडि बढाइनेछ ।
- महानगरमा संचालन गरिने योजनाहरुलाई वातावरण मैत्री बनाउन पहल गरिने छ ।
- वडा स्तरमा गठन गरिएको सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिलाई कृयासिल बनाउदै बाषिक रुपमा प्रति घर रु १००१-का दरले स्थानीय विपद् व्यवस्थापन कोष यसै आ.व.बाट संकलन गर्ने, महानगरपालिकामा रहेको विपद् व्यवस्थापन कोषलाई व्यवस्थित गर्न चालु आर्थिक वर्षमा रु. १ करोडबाट शुरु गरी आगामी आ.व.मा उल्लेख बृद्धि गर्दै लगिनेछ । कोष परिचालनका लागि कार्यविधि बनाई सम्बन्धित विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत युवा परिचालन गरी आवश्यक कार्यक्रम सन्चालन गराउने नीति लिइनेछ ।
- आपतकालीन अवस्थामा महानगरपालिका स्तरमा खोज तथा उद्धार कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन दातृनिकायको सहयोगमा Metropolitan Emergency Operation Centre मा प्राप्त सामाग्रीहरुलाई व्यवस्थित गरीनेछ ।
- भूकम्प सुरक्षात्मक भवन निर्माण कार्यलाई प्रभावकारी र उद्देश्यमुलक बनाउन निर्माण कार्यमा संलग्न रहने निर्माण कर्मीलाई तालिम र प्रमाणपत्र दिने प्रकृया अधि बढाउनेछ ।
- आगलागीको समयमा दमकल सेवा पुग्न नसक्ने भित्री चोक वस्ती टोलहरुमा होस्ट पाईपको व्यवस्था गरिनेछ ।
- महानगरपालिका बाट संचालन गरिने विकास निर्माण कार्यलाई विपद् मुक्त बनाउन उपलब्ध प्रविधि, श्रोत र साधनको समुचित प्रयोगमा जोड दिइनेछ ।
- सम्भावित विपदका बेला आवश्यक पर्ने आश्रयस्थलको पहिचान र व्यवस्थापन गरीने र महानगरको विपद व्यवस्थापन तथा जोखिम न्यूनीकरणका कार्यमा नेपाल रेडक्रस ललितपुर जिल्ला शाखासंग सहकार्य गरिनेछ ।

- आपतकालीन अवस्थामा महानगरपालिका स्तरमा खोज तथा उद्धार कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन दातृ निकायको सहयोगमा Municipal Emergency Operation Centre बाट प्राप्त आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गर्दै विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणाली संचालनमा ल्याइने छ ।
- विपद् उत्थानशील तथा सुरक्षित महानगरको अवधारणा लागु गरिनेछ ।
- सर्वसाधारणको जीवन रक्षाका लागि भवन निर्माण संहिता, मापदण्ड, भू-उपयोग योजना र घरसम्म बाटोको पहुँच नीति अपनाई भूकम्प प्रतिरोधि घर निर्माणमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- JICA ERAKV (The Project for Assessment of Earthquake Disaster Risk Assessment to Kathmandu Valley) ले यस महानगरको संलग्नतामा तयार गरेको ललितपुर महानगरपालिका विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना लागु गरिनेछ ।
- दमकल/एम्बुलेन्स /शववाहन जस्ता उद्धार तथा जोखिम न्यूनीकरणका साधनहरू एकद्वारबाट सन्चालन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- महानगरको सुशासन अभिवृद्धिका लागि E.Media Awareness Programme लाई महत्व दिइनेछ ।
- महानगरको सुशासन अभिवृद्धिमा सहयोग पुर्याउन नगरमा सन्चालित कार्यक्रमहरूको सकारात्मक संप्रेषण तथा पृष्टपोषण गर्ने पत्रकारलाई वार्षिक कार्य प्रकृतिका आधारमा सम्मान गरिनेछ । साथै नेपाल भाषाको पत्रकारीता तालिम सन्चालन गरी नेपाल भाषा बोल्ने जनता र विकास अभियान बीच पहुँच विस्तार गरीनेछ ।
- **महानगरको वातावरणीय सुधारका लागि महानगर भित्र नयाँ ईटा भट्टा र Asphalt Plant राख्न नदिने नीति लिईनेछ ।**

घ, आर्थिक विकास नीति :

कृषि :

- कृषिजन्य वस्तुहरूको व्यावसायिक उत्पादन अभिवृद्धि गर्न दिगो सिँचाइ सुविधा लगायतका आवश्यक पूर्वाधारको पहुँच बढाइनेछ । निर्यातयोग्य बाली वस्तुहरूको उत्पादन तथा प्रशोधन अभिवृद्धि गरी भएका कृषि बजारको स्तरोन्नती र अन्य बजारमा प्रतिस्पर्धी बनाइनेछ ।
- **कृषिमा आधुनिकीकरण, गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरू र कृषिको यान्त्रिकीकरणका लागि कृषक मैत्री औजार, सामग्रीहरू, उन्नत प्रविधि एवम् सुलभ कृषि कर्जाको आवश्यक व्यवस्थाको लागि पहल गरिनेछ । कृषिको आधुनिकीकरणका लागि बायो टेक्निकल ल्याबको व्यवस्था गरी अध्ययन गरिनेछ ।**
- प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान एवम् उत्पादन वृद्धि गरी उत्पादित प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गर्दै लगिनेछ ।
- लोपोन्मुख लोकल बिउबिजन र बालीजन्य जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको अग्रसरतालाई प्रोत्साहन प्रदान गर्नुका साथै उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै आवश्यक प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- शहरी क्षेत्रमा बढ्दै गएको प्रदुषणलाई न्यूनिकरण गर्दै घरयासी फोहरको प्रयोग गरी कौशी खेती तथा सार्वजनिक क्षेत्रमा पुष्प खेती प्रवर्द्धनमा जोड दिई महानगरलाई ग्रीन सिटी को रूपमा विकास गरिनेछ ।

- महानगर भित्र रहेका कृषिको तथ्यांक अनुसार २५.५% कृषि योग्य भूमि छ । कृषिमा आश्रित १४% (४२६००) जनसंख्यालाई मध्ये नजर गरी कृषि सुचना केन्द्र अत्यावधिक गरिनेछ ।
- नगरमा खेती योग्य जमिनको खण्डीकरण हुँदै गईरहेको अवस्थामा साना जमिनमा अत्याधुनिक High Tech (उच्च प्रविधि युक्त) प्रणालीद्वारा प्रति इकाई उत्पादकत्व बढाउने नीति लिईनेछ र जग्गा बाँफो राख्न नपाईने नीति लिइनेछ ।
- शहरी खेती र वातावरणलाई सामजस्य गरी शहरको हराभरा र स्वस्थ कौसी खेतीलाई प्राथमिकता दिईनेछ । प्रांगारिक खेती र विषादी मुक्त खेती तर्फ कार्यक्रम लक्षित गरिनेछ ।
- व्यवसायिक खेती तर्फ उन्मुख सानाठूला कृषकहरूलाई आयात प्रतिस्थापन गर्ने वाली गोलभेडा, च्याउ, मौरी पालन र उच्च मूल्यका तरकारी बालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- यान्त्रिकरण गर्ने तर्फ अनुदानमा साना कृषि मेशिनरी औजार, ट्राक्टर, पम्प जस्ता उपकरण वितरण गरिनेछ र विउ विजन, Hydroponics, fertigation जस्ता आधुनिक प्रविधिको उच्चतम उपयोग गर्न अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- महानगरपालिका क्षेत्रमा सहकारी दर्ता, कार्यक्षेत्र अनुमती, समायोजन, विघटन, क्षमता अभिवृद्धि र सहकारी संस्था परिचालन सम्बन्धि कार्यविधि बनाई नियमन तथा कार्यान्वयन गरीनेछ ।

पशुपन्छी :

- पशुपंक्षीजन्य उद्योगहरूको स्थापना मार्फत आश्रित जनशक्तिलाई उद्योगतर्फ रुपान्तरण गर्दै पशुपंक्षी मूल्य शृंखलाको पहिचान गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । दुध, फुल तथा मासुमा ललितपुर महानगरपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- पशुहरूको नश्ल सुधार गर्नको लागि कृत्रिम गर्भाधान सेवा संचालन गरिनेछ ।
- पशुहरूको आहारा व्यवस्थापन गर्नको लागि विभिन्न हरियो घाँसका विउ वितरण गर्नुका साथै साइलेज प्रविधी तथा हाइड्रोपोनिक्स प्रविधिहरूलाई बढावा दिइनेछ ।
- जलवायु परीवर्तनबाट हुने प्रभाव न्यूनीकरण गर्नको लागि आधुनिक खोर निर्माणमा कृषकहरूलाई अनुदान दिने नीति लिईनेछ ।
- पशुजन्य रोगहरूको उचित व्यवस्थापन गर्नको लागि विभिन्न शिविरहरूका साथै नियमित उपचार सेवाकोलागि पूर्वाधारका साथै औषधी र जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
- जुनोसिस रोग नियन्त्रण गर्नको लागि पशु बधशालाको उचित व्यवस्थापन, मासु तथा डेरी उद्योगहरूको प्रबर्द्धन गरिनेछ ।
- पशुहरूप्रति हुने निर्दयी व्यवहारमा रोकावट गरी पशुको उचित व्यवस्थापन, विकास र गुणस्तर कायम गर्दै पशु स्वास्थ्य ऐन, २०५५ को मर्म र भावना अनुरूप पशु कल्याण सुनिश्चित गरी महानगरपालीका भित्र रहेका छाडा पशुहरूको व्यवस्थापनमा जोड दिईनेछ ।
- सडक सुविधा र बजारको पूर्वाधार तथा पहुंच भएको ठाउँमा पशुजन्य संकलन केन्द्र/प्रशोधन केन्द्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
- कृषकहरूमा एन्टीबायोटीक रेजीड्यु, जुनोटीक रोग , विश्व एक स्वास्थ्य अवधारणा तथा विभिन्न प्रविधिहरूको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- मासुजन्य पदार्थको मागलाई मध्यनजर गर्दै खरायोपालन, कुखुरापालन, बट्टाइ पालन तथा उन्नत बाखपालनमा विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

- आकस्मीक रुपमा देखिने बर्ड फ्लु, स्वाइन फ्लु, खोरेत, भ्यागुते, चरचरे, पि.पि.आर., रानिखेत जस्ता रोगहरुको साथै विपद व्यवस्थापन नियन्त्रण गर्नको लागि आकस्मीक पशु रोग नियन्त्रण तथा विपद व्यवस्थापन कोष संचालनको व्यवस्था गर्न पहल गर्नेछ ।
- महानगरक्षेत्रमा खुल्ला रुपमा सडकमा घरपालुवा पशु छाड्ने कार्य बन्द गर्ने, पशुपालक कृषकले आफ्नो घरगोठ कम्पाउण्डमा नै उचित पालनपोषण,स्वास्थ्य उपचार लगायतका कार्य गर्नु पर्ने र वडा स्तरबाट पशु चौपायको लगत संकलन गर्ने गरी व्यवस्थित पशुपालनलाई जोड दिईनेछ ।

ड, संथागत विकास तथा सेवा प्रवाह :

विवाद समाधान तथा मेलमिलाप नीति

- पक्ष विपक्षको विवाद न्यूनीकरण गराउदै छिटो छरितो र कम खर्चिलो बनाउन दुवै पक्षले मुद्दा जितुन (Win Win Policy) भन्ने उद्देश्यले मेलमिलापको पद्धतिबाट विवाद समाधान गर्ने कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाउदै लगिनेछ ।
- प्रत्येक वडाका विवादहरुलाई न्यूनीकरण र निरुत्साहित गर्न संभव भएसम्म वडा स्तरमा नै छलफल गराई विवाद समाधान गर्ने उद्देश्यका साथ प्रत्येक वडामा मेलमिलाप केन्द्र कमशः स्थापना गर्दै लगिनेछ ।
- न्यायीक समितिको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक तालिम लगायत अन्य कार्यक्रम सन्चालन गरी न्यायीक समितिको कार्य सम्पादनलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । साथै मेलमिलाप केन्द्र तथा मेलमिलापकर्ताको समेत क्षमता अभिवृद्धि गरी मेलमिलापलाई प्राथमिकता दिई मुद्दाको चापलाई कम गर्दै लगिनेछ ।
- मेलमिलाप सम्बन्धी जनचेतना बढाउन तथा मेलमिलापकर्तालाई प्रोत्साहित गर्न आवश्यक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- स्थानीय तहका लागि आवश्यक पर्ने ऐन, नियम, कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- कानुनी शासनको प्रबर्द्धन गर्दै सबैका लागि न्यायमा समान पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।

प्रशासनिक नीति

- महानगरपालिकाको कामकारवाहीलाई पारदर्शी र जनमैत्री बनाउनको निम्ति तयार पारिएको हाम्रो ललितपुर नामक मोवाईल एपसलाई बढी प्रचार प्रसार र सुचना सम्प्रेषणको महत्वपूर्ण माध्यम बनाईने साथै महानगरपालिकाको हाताभिन्न र वडा कार्यालयहरुमा FreeWIFI Zone बनाईने नीतिलाई अगाडि बढाईनेछ ।
- महानगरको सुशासन, पारदर्शिता, जवाफदेहिता अभिवृद्धिका लागि सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक लेखा परिक्षण र लैङ्गिक लेखाजोखा लगायतका विधिको अवलम्बन गरिनेछ ।
- प्रशासनीक व्यवस्था, सांगठनिक संरचना र संस्थागत प्रणालीलाई भरपर्दो बनाउन महानगरले प्रदान गर्ने सेवा, कार्य प्रकृति र जिम्मेवारीका आधारमा हाल कार्यरत कर्मचारीहरुको दरबन्दी कायम हुने गरी कार्यविवरण सहितको नयाँ संगठन संरचनाको निर्माण गरिनेछ ।
- महानगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीको मनोबल बृद्धि गर्न सम्मानीत सर्वोच्च अदालतको मिति २०७४ पौष २१ गतेको फैसला बमोजिम पदपूर्ति प्रकृया र वृत्तिविकासको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सेवालालाई जनमुखी र परिणाममुखी बनाउन क्रमशः वडास्तरमा विकेन्द्रकरण गर्दै लैजाने नीतिअनुरूप वडाको संस्थागत क्षमता वृद्धि गरी आधारभुत सेवाहरु सम्बन्धित वडाबाट प्रदान गरिने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ ।

- नगरको अवशालाई बोध गराउन महानगरको पार्श्वचित्र तयार गरी खण्डिकृत तथ्याङ्क र अभिलेखका आधारमा कार्यक्रम प्राथमिकता गरीनेछ ।
- नगरमा सन्चालित योजनाहरूलाई गुणस्तरयुक्त बनाउन कानून बमोजिम उप-प्रमुखको संयोजकत्वमा सम्बन्धित वडा अध्यक्ष सम्मिलित अनुगमन समिति गठन गरी अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । सोका लागि महानगरमा छुट्टै अनुगमन शाखाको स्थापना गरिनेछ ।
- सूचना प्रविधिको भरपुर प्रयोग गर्दै महानगरपालिकामा सन्चालित कार्यमा कागजविहिन प्रणालीमा अघि बढाउँदै योजना, लेखा, नक्शा, राजस्व, गैरसरकारी संस्था, व्यवसाय लगायतमा software निर्माण गरी विद्युतीय प्रणालीबाट सेवा प्रवाह र पारदर्शितामा कार्य सन्चालन गरिनेछ ।
- **जनसाङ्ख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकाङ्क तथा आयको समेत नविनतम प्रविधियुक्त वडागत पार्श्वचित्र (ward profile) का आधारमा महानगरको पार्श्वचित्र तथा स्रोत नक्शा अध्यावधिक गरी सूचना तथा अभिलेख केन्द्र सन्चालन गरिनेछ ।**
- सम्झौता भएका आयोजना सोही आ.व.मा सम्पन्न गर्ने र योजना संचालन गर्दा अधिकतम साभेदारीलाई प्राथमिकता र उत्कृष्ट कार्य गर्नेलाई सम्मान गरिनेछ ।
- कामको चापको आधारमा योजना महाशाखा लगायत अन्य महाशाखाहरूमा समयानुकूल थप आन्तरीक कर्मचारी व्यवस्थापन गरीनेछ ।
- लामो समयदेखि स्थानीय तहमा सेवारत महानगरपालिकाका कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै आत्मसम्मानका साथ उच्च मनोबलमा काम गर्ने वातावरण सृजना गरिनेछ ।

राजश्व नीति

- मालपोत, बहाल कर, व्यवसाय कर, आयश्रोत प्रमाणित आदिबाट उठ्ने करहरू वडाबाटै संकलन गर्न आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिनेछ ।
- संघ, प्रदेश सरकारसंगको सहकार्यमा कर संकलन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउँदै करदाताहरूको सुविधालाई मध्यनजर गरी घरदैलो मै गई कर संकलन गर्ने व्यवस्था समेत गरिनेछ ।
- **करको दायरामा नआएका ठूलाकरदाताहरूलाई करको दायरामा ल्याई कर संकलन कार्य प्रभावकारी बनाइनेछ । नियमित कर तिर्ने ठूला करदाताहरू मध्ये अग्रणी करदाताहरूलाई प्रोत्साहन स्वरूप सम्मान गर्ने परिपाटी कायम गरिनेछ ।**
- कर तिर्न अटेर गर्ने, भुठो विवरण पेश गरी कर छली गर्नेलाई जरिवाना सहित कारवाही गरिनेछ ।
- विना नक्शा निर्माण भएका घरहरूको कर निर्धारण गर्दा राखिने धरौटी रकम ६ महिना भित्र नियमित नभएमा धरौटी जफत गर्ने नीतिलाई खारेज गरी उक्त धरौटी नक्शा पास/नियमित गर्दा मिलान गरिनेछ ।
- प्रक्षेपण गरीएको राजस्व यथासमयमा असुलीका लागि छुट्टै राजस्व अनुगमन समिति गठन गरी असुली प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा खाता खोल्दा, धारा विजुली जडान गर्दा, मालपोत कार्यालयमा घर जग्गा पास गर्दा अनिवार्य कर चुक्ता प्रमाण पत्र पेश गर्नुपर्ने व्यवस्थाका लागि सम्बन्धित निकायहरूसंग समन्वय गरिनेछ ।

- कर संकलन कार्य सरलीकरण गर्न सूचना तथा प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरि अनलाइन कर तिर्ने व्यवस्थाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- उपभोक्ता समितिमा बस्ने पदाधिकारीहरू(अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष)को लागि योजना सम्झौता गर्नु अघि महानगरपालिकामा बुझाउनु पर्ने सम्पती कर तिर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- नगरमा सन्चालित संपुर्ण नीजि विद्यालय र स्वास्थ्य संस्थाहरू महानगरपालिकामा अनिवार्य व्यवसाय दर्ता गरी सन्चालन गर्ने व्यवस्थामा जोड दिइनेछ ।
- **हालसम्म करको दायरामा नआएका करदाताहरूले यस भन्दा अगाडीको आफुले तिर्नु पर्ने करका बारेमा पछि फरक नपर्ने गरी स्वयंकर घोषणा गरी कर तिर्न आएमा सोही बमोजिम कर लिने नीति लिइनेछ ।**

आर्थिक प्रशासन नीति

- **आर्थिक प्रशासन शाखाबाट सम्पादन गरिने काम कारवाईलाई पारदर्शि, छिटो छरितो तथा गुणस्तरयुक्त ढंगबाट सम्पादन गर्न लेखा सफ्टवेयरको माध्यमबाट आर्थिक अनुशासनलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।**
- बेरुजु कम गर्न बेरुजु शाखालाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गरी प्रचलित कानुनको अधीनमा रही पुराना पेशकी तथा बेरुजु फछ्यौटमा जोड दिइनेछ ।
- महानगरको आन्तरीक आम्दानीबाट सेवा प्रवाहमा खर्चभार बहन गर्दा मितव्ययिता र पारदर्शितालाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
- कार्यालयको कार्य बोझलाई सरलीकरण गर्नका लागि बिहान, बेलुका तथा सार्वजनिक बिदाका दिनमा समेत कार्यालयमा आई काम गर्ने कर्मचारीहरूलाई खटिएको अवधिका लागि अर्थ मन्त्रालयको नर्म्स अनुसार अतिरिक्त सुविधा उपलब्ध गराईनेछ ।
- आर्थिक प्रशासनका सम्पूर्ण गतिविधि कृयाकलापहरूलाई क्रमशः कम्प्यूटर प्रणालीमा ब्यवस्थित गर्दै लगिने छ । धरौटी सम्बन्धी सम्पूर्ण काम कारवाईलाई कम्प्यूटर सफ्टवेयर मार्फत गरिनेछ ।
- महानगरपालिकाको आन्तरिक आम्दानी पहिचान तथा बढोत्तरीका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

नगर प्रहरी नीति

- **नगर प्रहरीको सेवालालाई गुणस्तरीय र विश्वासनिय बनाउने नीति लिइनेछ ।**
- कार्यालयबाट भएको निर्णय (फैसला) नगर प्रहरीबाट गर्नु पर्ने कार्यान्वयन साधन र श्रोतको ब्यवस्थापन गरी क्रमिक रुपमा प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- नगर क्षेत्र भित्र रहेको प्रमुख सडकहरूमा पैदल यात्रीलाई आवत जावत गर्न समेत बाधा अड्चन हुने गरी ब्यापार ब्यवसाय गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै लगिनेछ ।
- विना नक्शा निर्माण गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्न प्रभावकारी रुपमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ ।
- सार्वजनिक जग्गा, बाटो, मन्दिर, ढल, नाला, चोक, पोखरी मिची कसैले घर कम्पाउण्ड टहरा वा त्यस्तै अन्य निर्माण कार्य गरेको पाईएमा तत्काल कारवाही गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्र भित्र फोहरमैला ब्यवस्थापन, सवारी पार्किङ र अनाधिकृत ब्यापारलाई निरुत्साहित गर्न नेपाल प्रहरी र ट्राफिक प्रहरीसंग सहकार्य गरिनेछ।
- छाडा चौपायको ब्यवस्थापन गर्न उपत्यकाका अन्य स्थानीय तहसँग समन्वय गरी कान्जी हाउस (जनावर थुन्ने ठाउँ) संचालनमा ल्याईनेछ ।
- ऐन, कानून, नियम, निर्णय, फैसलाको बर्खिलाप गर्नेलाई हिरासतमा राखिनेछ ।

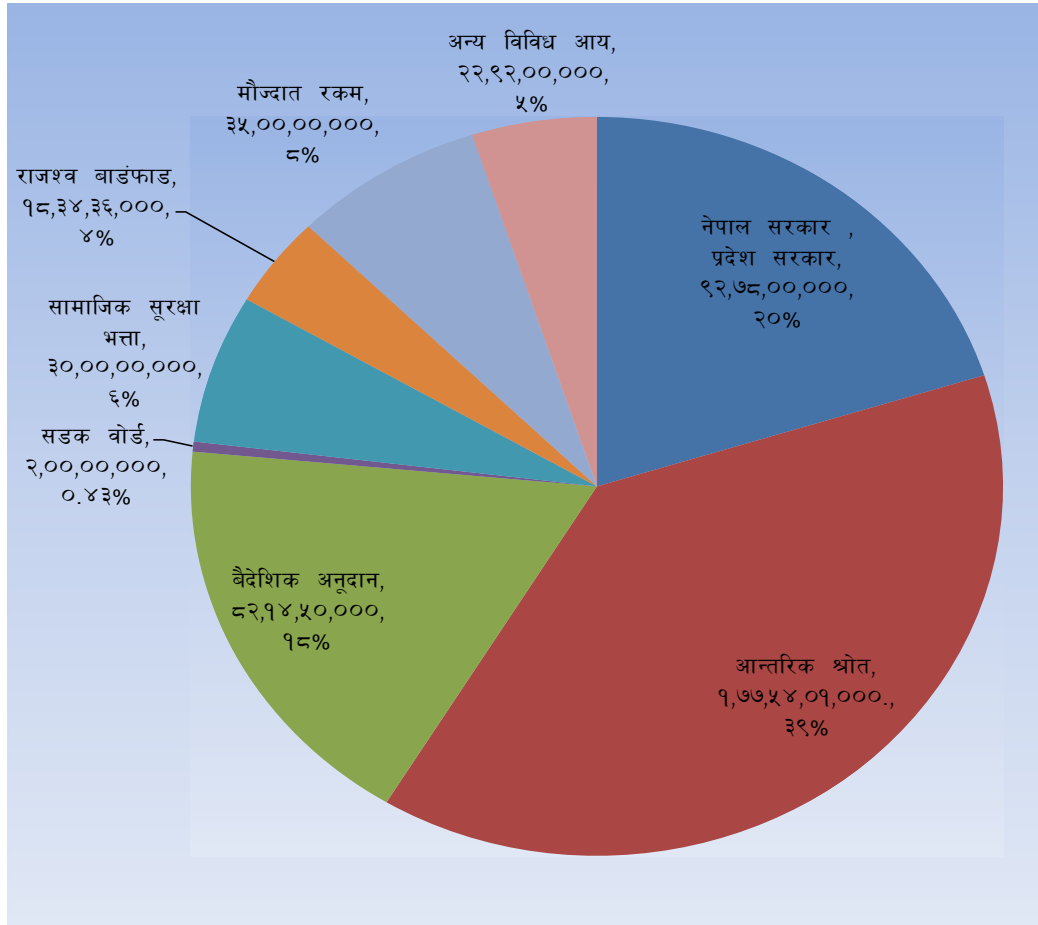
आगामी आ.ब. २०७५-०७६ को प्रस्तावित आय व्यय विवरण

सि.नं.	बजेट शिर्षक	प्रस्तावित आय रकम	सि.नं.	व्यय शिर्षक	प्रस्तावित व्यय रकम
१	नेपाल सरकार बाट प्राप्त अनुदान	८९७,८००,०००	१	चालू खर्च (प्रशासनिक तर्फ)	१,०६५,०००,०००
२	सर्शत अनुदान ४२९६०००००		२	चालू खर्च (सामाजिक सुरक्षा भत्ता)	३००,०००,०००
३	वित्तिय समानीकरण ४७६२०००००		३	आर्थिक विकास	८५,०३७,०००
४	प्रदेश सरकार बाट प्राप्त अनुदान	३०,०००,०००	४	सामाजिक विकास	१८४,५००,०००
५	आन्तरिक श्रोत	१,७७५,४०१,०००	५	पूर्वाधार विकास	१,६७२,३००,०००
६	राजश्व बाण्डफाण्ड	१८३,४३६,०००	६	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	१७५,०००,०००
७	समपुरक अनुदान	९०,०००,०००	७	पूजी निमार्ण	१३२,०००,०००
८	सामाजिक सुरक्षा भत्ता	३००,०००,०००	८	संस्थागत	३४,५००,०००
९	सडक बोर्ड	२०,०००,०००	९	अन्यत्र वर्गीकृत नभएका	११७,५००,०००
१०	जनसहभागिता रकम	५०,०००,०००	१०	सडक बोर्ड	२०,०००,०००
११	फोहरमैला व्यवस्थापन	३,१५०,०००	११	फोहरमैला व्यवस्थापन	३,१५०,०००
१२	world bank(PURPP)	९४,५००,०००	१२	world bank(PURPP)	९४,५००,०००
१३	भारत सरकार अनुदान(वृद्धाम भवन)	४०,०००,०००	१३	भारत सरकार अनुदान(वृद्धाश्रम भवन)	४०,०००,०००
१४	सि.आर.सि.(नीजी क्षेत्र सामाजिक उत्तरदायित्व)	३०,०००,०००	१४	सि.आर.सि.(नीजी क्षेत्र सामाजिक उत्तरदायित्व)	३०,०००,०००
१५	गैर सरकारी संस्थाबाट	३०,०००,०००	१५	गैर सरकारी संस्थाबाट	३०,०००,०००
१६	के.यू.के.एल.(पि.आई.डि)	४००,०००,०००	१६	के.यू.के.एल.(पि.आई.डि)	३२०,०००,०००
१७	अन्य अनुदान(सिटिनेट)	३,०००,०००	१७	अन्तराष्टिय सहयोग (अन्य अनुदान (सिटिनेट))	३,०००,०००
१८	अन्य अनुदान(पि.पि.पि)	१०,०००,०००	१८	अन्य अनुदान(पि.पि.पि)	८००,०००
१९	अन्य सापटि(टि.डि.एफ)	३००,०००,०००	१९	धपगाल भवन निर्माण(टि.डि.एफ)	३००,०००,०००
२०	अनुमानित मौज्दात रजिष्टेशन बाण्डफाण्डको रकम समेत	३५०,०००,०००			
	जम्मा	४,६०७,२८७,०००		जम्मा	४,६०७,२८७,०००

ललितपुर महानगरपालिका

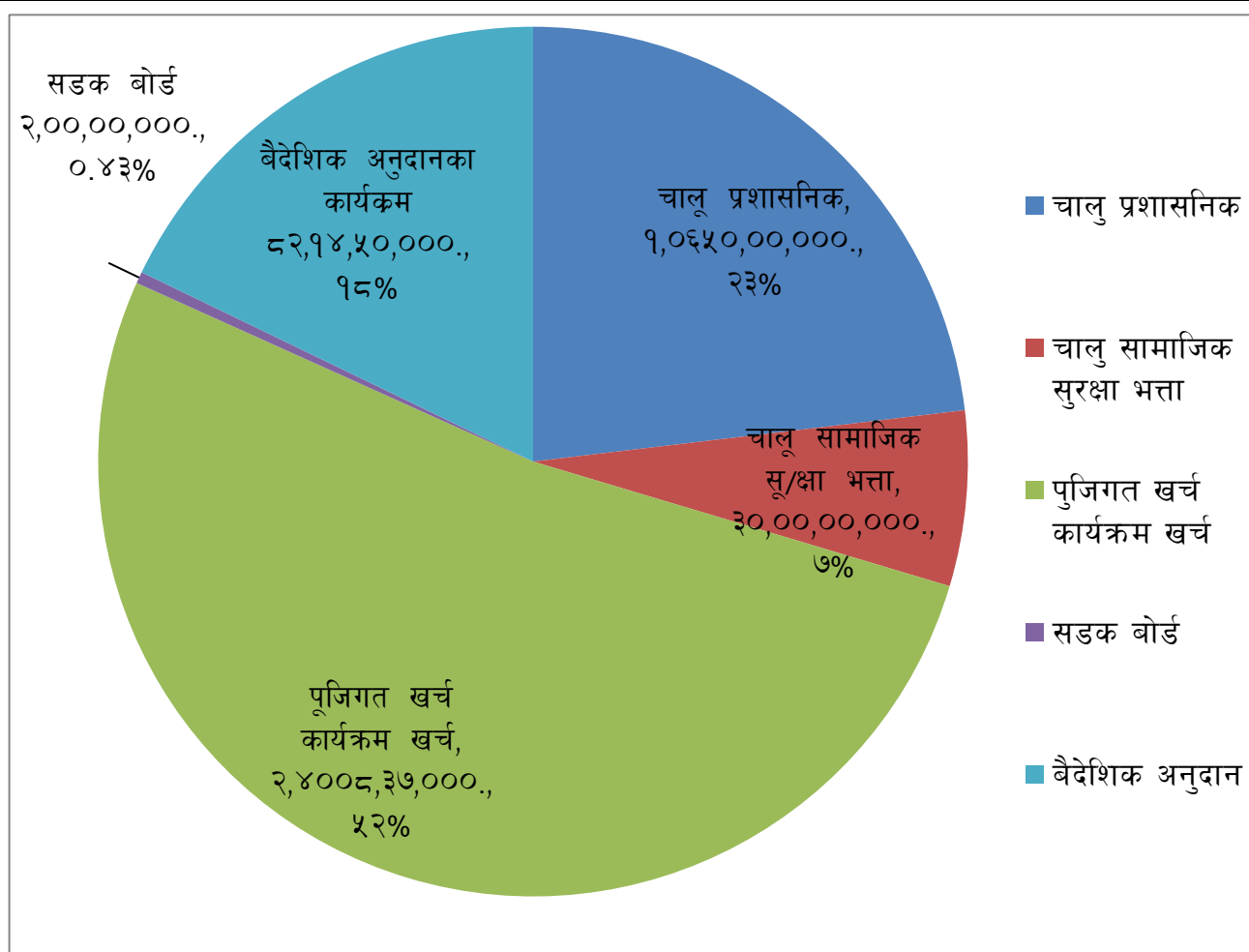
आ.ब. २०७५/०७६ को प्रस्तावित आय बजेट सारांश

	विनियोजित रकम	प्रतिशत
नेपाल सरकार । प्रदेश सरकार	९२७,८००,०००	२०
आन्तरिक श्रोत	१,७७५,४०१,०००	३९
बैदेशिक अनुदान	८२१,४५०,०००	१८
सडक बोर्ड	२०,०००,०००	०.४३
सामाजिक सुरक्षा भत्ता	३००,०००,०००	७
राजश्व बाण्डफाड	१८३,४३६,०००	४
मौज्दात रकम	३५०,०००,०००	८
अन्य विविध आय	२२९,२००,०००	५
जम्मा	४,६०७,२८७,०००	१००

आ.ब. २०७५/०७६ को पारित ब्यय बजेट साराशं

	विनियोजित ?कम	प्रतिशत
चालु प्रशासनिक	१,०६५,०००,०००	२३
चालु सामाजिक सुरक्षा भत्ता	३००,०००,०००	७
पुजिगत खर्च कार्यक्रम खर्च	२,४००,८३७,०००	५२
सडक बोर्ड	२०,०००,०००	०.४३
वैदेशिक अनुदानका कार्यक्रम	८२१,४५०,०००	१८
जम्मा	४,६०७,२८७,०००	१००

क्षेत्रगत बजेट बांडफाइ यस प्रकार रहेको छ ।

- आर्थिक विकास तर्फ रु.८,५०,३७,०००।
- सामाजिक विकास तर्फ रु.१८,४५,००,०००।
- पूर्वाधार विकास तर्फ रु.१,६७,२३,००,०००।
- वतावरण तथा विपद व्यवस्थापन तर्फ रु.१७,५०,००,०००।

- संस्थागत विकास सेवा प्रवाह र सूशासन तर्फ रु.३,४५,००,०००।

नगरसभावाट भएका निर्णयहरू

- आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ का लागि ललितपुर महानगरसभाले माथि उल्लेखित नीति तथा कार्यक्रमहरू पारित गरेको छ ।
- आगामी आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को आर्थिक ऐन तथा वार्षिक बजेट, कर, दस्तुर र सेवा शुल्कका दररेटहरू पारित गरेको छ
- ललितपुर महानगरपालिकाको आगामी आर्थिक वर्ष ०७५/०७६ को विनियोजन ऐन, २०७५ तथा रु .4,60,72,87,000 (चार अर्ब साठी करोड बहत्तर लाख सतासी हजार) को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम पारित गरिएको छ ।
- ललितपुर महानगरपालिकाको दोस्रो नगर सभामा पेश भएका क) प्रशासकिय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७५ ख) राजपत्र प्रकाशन सम्बन्धि ऐन, २०७५ ग) आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको ऐन, २०७५ पारित गरिएको छ ।
- नगरसभा संचालन (कार्यविधि) सम्बन्धि ऐन २०७५ को दफा ४७ बमोजिम ३/३ सदस्यीय क) विधायन समिति, ख) लेखा समिति, ग) विकास तथा सुशासन समितिहरू गठन गरिएको छ ।
- ललितपुर महानगरपालिकाको मौजुदा कर्मचारी संगठन तालिका र दरवन्दि परिमार्जन गरी संगठन संरचना पारित गर्न नगरकार्यपालिका बैठकलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको छ ।
- महानगरपालिका वडा नं.२९का वडा अध्यक्ष गणेश कुमार महर्जनको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गरिएको छ ।
- महालेखा परीक्षकको कार्यालयवाट आ.व.०७३/०७४ को आय व्ययको अन्तिम लेखापरीक्षण भई प्राप्त लेखा परीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदन गरि उक्त प्रतिवेदनमा उल्लेखित बेरुजु फछ्यौटका लागि महानगरपालिकालाई निर्देशन गरिएको छ ।
- चालु आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा पूँजगत तर्फ रु.९८,००,०००।- र चालु तर्फ रु.४९,२०,०००।-विभिन्न शिर्षकमा रकमान्तर गरिएको छ ।
- महानगरपालिकामा निर्वाचित संपूर्ण पदाधिकारीहरूको रु.१० लाखको स्वास्थ्य बीमा गर्ने निर्णय गरिएको छ ।
- नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय कर (घर बहाल कर) स्थानीय तहले एकलौटी लिन पाउने व्यवस्था भएकोमा २०७४ साल चैत्रभन्दा अगाडि १० प्रतिशतले नेपाल सरकारले नै असुल गरेकोमा उक्त अवधिको रकम नेपाल सरकारसँग माग गर्ने निर्णय गरिएको छ । सोको कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार समक्ष महानगरपालिका जोडदार माग गर्दछ ।
- महानगरपालिकाको सभा हल निर्माण तथा व्यवस्थापन, CTEVT स्तरको प्राविधिक शिक्षालयको व्यवस्थापन र महानगरपालिकाको छुट्टै सामुदायिक अस्पतालको व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा विशेष निर्णय गरिएको छ ।
- नगरसभा सदस्यको मर्यादाक्रम र काम, कर्तव्य, अधिकार ऐनमा नतोकिएका कारण स्पष्ट तोकिनका लागि र सेवा सुविधामा पुनः विचारका लागि प्रदेश सरकारलाई अनुरोध गरीएको छ ।
- दोस्रो नगरसभा सम्पन्न गर्न प्रत्यक्ष, अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरूलाई विशेष धन्यवाद प्रदान गरिएको छ ।

अन्त्यमा,

महानगरपालिकाको दोस्रो नगरसभाले पारित गरेका नीति तथा कार्यक्रम, र विभिन्न शिर्षकमा विनियोजित बजेटले ललितपुर महानगरपालिकाको समावेशी विकासमा सघाउ पुग्ने, आर्थिक वृद्धिलाई मद्दत पुग्ने, रोजगारी अभिवृद्धि हुने र राजश्व अभिवृद्धि गर्न मद्दत पुग्ने विश्वास लिइएको छ । चालु वर्षको बजेट कार्यान्वयनमा र आगामी आ.व.को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गरी विभिन्न मितिका विषयगत समितिका बैठक, कार्यपालिका बैठक र नगरसभामा सक्रिय सहभागी हुनुहुने जनप्रतिनिधिहरू, नगरसभा सम्पन्न गर्न सक्रिय भई सहयोग पुऱ्याउनु हुने सम्पूर्ण कर्मचारीहरू तथा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष सहयोग पुऱ्याउनु हुने पत्रकार लगायत सबैलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

यस दोस्रो नगरसभावाट पारित नीति कार्यक्रम तथा बजेटको सफल कार्यान्वयनमा समेत यहाँहरू सबैको सहयोग निरन्तर रहने अपेक्षा गरेको छु ।

धन्यवाद ।